

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

ערש"ק פרשת וארא תשע"ג שנה ב' גליון 75

לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,

ניתן לקבל את העלון במייל chagitben@neto.net.il

הנושא: הגלות משולה לגמל

לפיכך כתב החיד"א בספרו שמחת הרגל (לימוד ב') שזהו מה שנאמר "ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה", באי"ם נוטריקון: בבל אדום יון מדי.

על פי דברי החיד"א יש לומר, שנאמר בפרשת חיי שרה (כ"ד, ס"ג) "ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב וישא עיניו וירא והנה גמלים באים", "לפנות ערב" רומז על גלות ישראל הדומה לחושך ולערב, "והנה גמלים באים" באים נוטריקון בבל אדום יון מדי, ובא ללמד, כי ארבע גלויות שבהן יגלו ישראל יהיו דומים לגמלים, שכן מובא בחולין (נט. על פי פירוש רש"י) שהגמל שונה מכל בעלי החיים שאין לו שיניים, אלא יש לו רק שן חותכת אחת למעלה ואחת למטה, והשאר ניבין בחניכיים. כלומר, שהגויים אשר אצלם יגלו ישראל, יהיו רק בעלי שן אחת, היינו שיהיו מוגבלים ולא יוכלו כל כך להזיק לישראל ולשעבדם, אלא רק במידה ובמשקל, וכמו הגמל שיש לו רק שן אחת.

וכמו שמצינו בברכות (נו:) הרואה גמל בחלום מיתה נקנסה לו מן השמים והצילוהו ממנה. והגמרא מסמיכה לכך את הפסוק "אנכי ארד עמך מצרימה ואני אעלך גם עלה". הרי שירידת ישראל לגלות ושמירתם בגלות, נרמזת אצל הגמל, מחמת שיש לו רק שן אחת ואינו יכול כל כך להזיק. כך הגויים יהיו מוגבלים מלהזיק את ישראל המשועבדים תחתיהם.

זו גם הסיבה שגלותו של יוסף המתחילה בעת מכירתו לישמעאלים, נזכר שם ענין הגמלים, כמו שנאמר (וישב

בפרשת השבוע אחר שהתורה מפרטת את שמותיהם של עם ישראל, ומסיימת כי אהרן ומשה היו שקולים ושווים, אומרת התורה: "ויהי ביום דיבר ה' אל משה בארץ מצרים".

וצריך להבין מה ענין פסוק זה ומה הוא בא ללמד?

בספה"ק מגלה עמוקות (פרשת וירא) כותב, כי גלות ישראל מתחלקת לארבע גלויות הרמוזות בברכה הראשונה של שמונה עשרה: "ומביא גואל לבני בניהם למען שמו באהבה". מבי"א נוטריקון מדי בבל יון אדום. שמהם הקב"ה "גואל לבני בניהם למען שמו באהבה".

כמו כן אומר הפסוק בישעיה (א', כ"ז): "ציון במשפט תיפדה ושביה בצדקה". כלומר שגאולת ישראל תלויה הן בעשיית משפט והן בנתינת צדקה, לפיכך נאמר אצל משפט: "מלך במשפט יעמיד ארץ" ראשי תיבות: מבי"א היינו ארבע גלויות. וכן בצדקה נאמר: "מתן בסתר יכפה אף", גם כן ראשי תיבות מבי"א.

לכן אצל אברהם אבינו שקיים צדקה ומשפט נאמר בו: "וירא א'ליו ה' ב'אלוני מ'מרא" ראשי תיבות של ארבע גלויות: אדום יון בבל מדי. עכת"ד.

והנה בעל מגלה עמוקות לא החשיב את הגלות הראשונה היא גלות מצרים, וזאת משום שכתב בליקוטי תורה להאריז"ל (פרשת כי תצא) כי גלות מצרים כוללת את כל ארבע גלויות והיא השורש שלהן.

ל"ה, כ"ה) "והנה אורחת ישמעאלים באה מגלעד וגמליהם נשאים וכו'".

על פי זה יש לומר, מובא בהשמטות לזוה"ק (ח"א דף רסג:) בשם ספר הבהיר, שכשירד הס"מ ורצה להחטיא את חוה, "ירד עם כל חיילותיו ובקש לו בארץ חבר כמותו. ומצא נחש והיה לו דמות גמל, רכב עליו ובא לו אצל האשה וכו'". ויש לומר, כי כמו שהגמל מוגבל ביכולותיו להזיק מחמת חסרון השיניים, כך הס"מ מוגבל מלהכשיל את היהודי, אלא רק כפי כוחותיו של היהודי.

[ואגב, יש לתת פירוש חדש לשייכות בין הנחש לגמל שהיה לנחש דמות של גמל, שכן מצינו אצל הנחש (סוטה ט סו"ע)א) שביקש מה שאין לו ולכן גם מה שהיה לו לקחו ממנו, וזה לשון הגמרא: שכל הנותן עיניו במה שאינו שלו, מה שמבקש אין נותנין לו ומה שבידו נוטלין הימנו, וכן מצינו בנחש הקדמוני שנתן עיניו במה שאינו ראוי לו, מה שביקש לא נתנו לו ומה שבידו נטלוהו ממנו. אמר הקדוש ברוך הוא: אני אמרתי יהא מלך על כל בהמה וחיה, ועכשיו ארור הוא מכל הבהמה ומכל חית השדה. אני אמרתי יהלך בקומה זקופה, עכשיו על גחונו ילך, אני אמרתי יהא מאכלו מאכל אדם עכשיו עפר יאכל. הוא אמר: אהרוג את אדם ואשא את חוה, עכשיו "איבה אשית בינך ובין האשה ובין זרעך ובין זרעה" וכו'. ע"כ. וכמו כן מצינו אצל הגמל, כמובא בסנהדרין (קו.) בענינו של בלעם, הגמל הלך לבקש קרניים, אזניים שהיו לו לקחו ממנו. יעו"ש. ויש לומר, כי משום כך, לנחש היה דמות של גמל].

עתה נחזור אל הפסוק בפרשתנו האומר: "ויהי ביום דיבר ה' אל משה בארץ מצרים", "ה' אל משה בארץ" ראשי תיבות יון אדום מדי בבל. ללמד שכמו שישראל זכו לגאולה בגלות מצרים אשר היא שורש גלויות ישראל, על ידי ששני המנהיגים משה ואהרן היו שקולים, אוהבים זה את זה ואחד מכבד את השני, כך גם בארבע גלויות יזכו ישראל להיגאל כאשר יאהבו זה את זה ויכבדו זה את זה.

רמז נוסף שיש לומר, הפסוק בתהילים (ק"ט, ל') אומר: "אודה ה' מאוד בפי ובתוך רבים אהללנו". "אודה ה' מאוד בפי" ראשי תיבות של ארבע גלויות ישראל, להורות, שאם נודה ונשבח לבורא עולם מתוך צער הגלות, נזכה לגאולה השלימה.

כמו כן ראשי תיבות של תחילת הפסוק (תהילים כ"ו, ח') "ה' אהבתי מעון ביתך ומקום משכן כבודך", הוא כנגד ארבע גלויות ישראל, להורות כל על ידי השתוקקות וציפייה לגואל ולבנין בית המקדש, נזכה לכך במהרה.

כיצד פרעה הפריד בין אותיות י"ה לו"ה

המקובל האלקי רבי שמשון מאסטרופולי הי"ד כותב בליקוטי שושנים לפרש מה שאמר פרעה למשה ולאהרן בפרשתנו "ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים", שבדיבורים נתכוון פרעה בגודל רשעתו לעשות פירוד בין אותיות י"ה לאותיות ו"ה שבשם הוי"ה ברוך הוא, כי הראשי תיבות של י"ה הצדיק ו'אני ו'עמי הרשעים, הוא השם הוי"ה, אך תיבת "ואני" מפסיק בין י"ה לו"ה.

וכן נרמז דבר זה בפסוק (איכה א', י') "כ'י ראת'ה גו'ים בא'ו מקדש'ה", הסופי תיבות הוא הוי"ה, אלא שתיבת "גוים" מפסיקה בין י"ה לו"ה. כי רשעים הללו רוצים לעשות פירוד בין י"ה לו"ה.

וצריך להבין, כיצד למעשה הפריד פרעה הרשע בין אותיות י"ה לאותיות ו"ה.

ונראה לפרש, כי תכלית עבודת האדם היא להגיע למצב שהמח מקום השכל והחכמה, ישלוט על הגוף ותאוותיו, שהרי המוח הוא משכן הנשמה הקדושה ושורש המחשבה והדעת, ושם אין שום תשוקה ותאוה לדברים הגשמיים, לעומת הגוף שנברא מעפר, מושך את האדם לתאוות וחטאים, ומתפקידו להמליך את השכל והמח על הגוף.

זו הסיבה שהאדם נברא בקומה זקופה לעומת הבהמה שראשה וגופה שויים בגובהם, להורות, כי על האדם להמשיל את השכל על הגוף ולא להידמות אל הבהמה שראשה נגרר אחר תאוות גופה. וכמו שהמליצו חז"ל "ומותר האדם מן הבהמה – אין" שמעלת האדם שיכול

גם לומר "אין" לא, לתאוותיו ורצונות גופו. ומשום כך נקראו נשות עמי הארץ בהמה, כדאיתא בפסחים (מט:), שעל בנות עם הארץ נאמר "ארור שוכב עם כל בהמה" וכי תבוא כ"ז, כ"א, ופירש רש"י: שדומות לבהמה, שאין להן לב להבין. עכ"ל.

על כן, פרעה, שהוא ראש טומאת מצרים, והוא התגלמות היצר הרע במצרים, פרעה אותיות העורף המקום שמפריד בין הגוף ובין המת. ומאידך בית המקדש נקרא צוואר כמו שנאמר (שיר השירים ד', ד') "כמגדל דויד צוארד", מקום החיבור בין הראש לגוף, (העורף שהוא מאחורה רומז לפירוד הראש מהגוף ואילו הצוואר שהוא מלפנים רומז לחיבור הראש אל הגוף), והיינו, שבית המקדש מלמד כי יש לקשר בין השכל לחיי המעשה, והידיעה צריכה להשפיע על שינוי מעשי לטובה. וכמו שכתבו התוס' במסכת בבא בתרא (כא.) לבאר מהו "כי מציון תצא תורה" וז"ל: לפי שהיה רואה קדושה גדולה וכהנים עוסקים בעבודה, היה מכוון לבו יותר ליראת שמים וללמוד תורה, כדדרשינן בספרי "למען תלמד ליראה" וגו' גדול מעשר שני שמביא לידי תלמוד. לפי שהיה עומד בירושלים עד ליראה שיאכל מעשר שני שלו, והיה רואה שכולם עוסקים במלאכת שמים ובעבודה, היה גם הוא מכוון ליראת שמים ועוסק בתורה. עכ"ל.

והנה אומר ה"זרע אמת" שבמלה "מצרים" רמוז רצונו של פרעה להפריד בין השכל והדעת לחיי המעשה. כי כאשר נתבונן במילה "מצרים" נראה כי נמצאת בתוכה האותיות "יצר" המפרידות בין שתי אותיות – מ' פתוחה ו-ס' סתומה: כאשר האות מ' הראשונה הפתוחה מרמזת על "מעשה" (כמו שה-מ' היא פתוחה כן המעשה הוא פתוח וגלוי לעיני-כל). ולעומת זאת, האות ס' הסתומה רומזת על המחשבה (כמו שה-ס' היא סתומה מכל הצדדים, כך המחשבה סתומה בתוך המוח שבראש ואינה גלויה).

אולם היצר מעוניין להפריד בין המחשבה למעשה כדי שהאדם יהיה מנותק מן הנשמה {המחשבה והדעת} וימשך אחר תאוות לבו, וכך ישקע בטומאה. לכן רובץ לו היצר, ומפריד בין ה-מ' הרומזת למעשה לבין ה-ס'

הרומזת למחשבה, וכך מתקבלת המילה "מצרים" שרומזת ל"גלות הדעת" – נתק בין המחשבה למעשה.

על כן צונו ה' יתברך מיד לאחר יציאת מצרים סוף פרשת בא על מצות התפילין. שכן, ידוע שתפילין של יד, שאנו מניחים כנגד הלב, הם כדי לשעבד את הלב, שורש המעשה, לה' יתברך, ואילו התפילין של ראש, שאנו מניחים כנגד המוח, שורש המחשבה והדעת, הם כדי לשעבד את המוח, כלי המחשבה והדעת, לה' יתברך – ועל ידי כך אנו קושרים את המעשה עם המחשבה, כדי שכל מעשה ומעשה שלנו יהיה תחת פיקוח המחשבה והדעת.

לכן הקפידו חז"ל שלא יפסיק בין תפילין של יד לבין תפילין של ראש, שהרי זהו עניין גלות הדעת במצרים – לעשות פירוד וניתוק בין המעשה ובין המחשבה. ואילו עבודת איש ישראל הוא לקשר בין המחשבה והמעשה לבין ה' יתברך, כך שכל מעשה ומעשה שהאדם עושה, יהיה תחת פיקוח הדעת והמחשבה, כדי שלא יבוא לידי חטא חלילה.

עתה מובן היטב הקשר בין מצות הנחת תפילין לבין יציאת מצרים, שכן שאנו מניחים תפילין, ועושים את רצון ה' יתברך – קושרים את התפילין של היד כנגד הלב, ואת התפילין של ראש כנגד המוח – אנו בעצם מייחדים – קושרים את המחשבה עם המעשה, כדי שהלב, מקור התאוות, יהיה בשליטת הדעת. ועל ידי כך נוכל לעבוד את ה' ית' בלב ובנפש. וברור שעניין זה מבטא ומסמל לנו את השחרור האמיתי שלנו משעבוד מצרים, "גלות הדעת", ואת היציאה מעבדות לחירות.

והנה, כתב רבינו יוסף חיים זי"ע בספרו בן יהוידע (שבת לא.) וז"ל: דידוע החוטא בכונה שבלב ומחשבה שבמוח פוגם באותיות י"ה שבשם, כי יו"ד מחשבה וה"א ראשונה כוונה, וכמו שאמר מוחא חכמה בינה ליבא, והחוטא בדיבור שהוא קול פוגם באות וא"ו שבשם, והחוטא במעשה פוגם בה"א אחרונה. ע"כ.

לכן פרעה אשר מפריד בין המחשבה למעשה, מפריד בין אותיות י"ה לאותיות ו"ה.